

Nacka tingsrätt
Mark- och miljödomstolen
Box 69
131 07 Nacka

Mål M 7034-18

SMA Mineral AB ansökan om tillstånd till fortsatt och utökad täktverksamhet m m vid Klintebys och Snögrinde stenbrott, Klintehamn, Gotlands kommun

Yttrande över ansökan

Naturskyddsföreningen Gotland framför följande synpunkter på SMA Mineral AB ansökan 2018-11-02 med bilagor. Föreningen har tidigare avgett samrådsyttrande 2017-11-03.

Föreningen yrkar att ansökan avslås i sin helhet med hänsyn till betydande negativ påverkan på naturvärden och vatten samt utsläpp till luft.

Föreningens synpunkter utvecklas kortfattat nedan.

Naturskyddsföreningens mineralpolicy

Naturskyddsföreningens (riksföreningens) mineralpolicy från 2015 anger att behovet av ny brytning av mineral, däribland kalksten, ska förebyggas och att återvinning och återbruk ska eftersträvas. Ny brytning av mineral får ske om syftet inte kan uppnås med mindre ingripande strategier eller metoder och förutsatt att det finns en långsiktig samhällsnytta, att verksamheten uppfyller gällande miljökrav, att miljöekonomiska styrmedel införs för att införliva de externa kostnader som brytningen orsakar, och att mineralproducenter före ny brytning redovisar strategier för att i framtiden minska behovet av nya mineral.

Naturskyddsföreningen Gotland stöder denna uppfattning. Återvinning och återbruk är inte aktuellt i detta fall. Föreningen ifrågasätter däremot hur mycket kalksten som behöver brytas och om det inte är möjligt för brukarna / kunderna att använda alternativa material eller processer som kan minska behovet av ny brytning.

Behovsanalys

Föreningen kritiserar att SMA inte redovisar någon analys av hur stort behovet är av de produkter som avses produceras, inte heller någon analys av möjligheterna för brukarna inom t ex stål- och

cellulosaindustrin att använda alternativa material eller processer, för att därmed kunna minska behovet av ny brytning och därav följande påverkan på naturvärden och utsläpp till luft.

SMA utgår istället från en sökt volym på 900 000 ton per år vilket är 100 000 ton mer än hittillsvarande produktion vid Stucks.

Påverkan på naturvärden

Föreningen anser att den sökta verksamheten medför oacceptabla skador på områdets höga naturvärden. SMA anger att ca 72 hektar eller 1/3 av den inventerade ytan (som i huvudsak motsvarar verksamhetsområdet) har mycket höga, höga eller påtagliga naturvärden. Hälften av dessa eller 36 hektar ligger inom själva brytområdet. 112 rödlistade och / eller skyddade arter har påträffats i eller i nära anslutning till fastigheten varav 51 inom själva brytområdet. 32 rödlistade och 28 skyddade arter har påträffats inom brytområdet. Flera av dessa är mycket sällsynta även lokalt och regionalt.

Inom brytområdet bedöms 36 hektar ha högt eller påtagligt naturvärde. Inom fastigheten bedöms 47 hektar tillhöra naturtyper enligt Natura 2000, främst västlig taiga (9010) och skogsbeta (9070). Västlig taiga är en prioriterad naturtyp och har mycket högt gemensamhetsintresse inom EU.

Föreningen vill betona att betydande negativ påverkan på naturvärden inte bara uppstår inom brytområdet utan även inom stora delar av verksamhetsområdet där det enligt ansökan bl a förekommer avbaning, lagring och transporter, varför siffrorna i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen är delvis missvisande.

Föreningen anser därför att det är det starkt missvisande när SMA i ansökan (sid 29 och 36) hävdar att de arter som inte lever i brytområdet inte bedöms påverkas negativt och att inte någon av de skyddade arternas bevarandestatus påverkas negativt av den sökta verksamheten. Redovisningen av hur många arter / individer som påverkas utanför brytområdet är ofullständig och medger ingen korrekt bedömning.

Vad gäller påverkan på fågel har SMA inte samrått med Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) eller Kungsörn Sverige som besitter god lokal kännedom om skyddade fåglar. Av ansökan framgår inte hur och i vilken omfattning som inventering av skyddade fåglar skett. Enligt samrådsredovisningen uppger närboende att det finns kungsörn i området men detta kommenteras inte av SMA. Boverket skriver i *Vindkraftshandboken* (sid 62) att det är nödvändigt med en kartering av fågelfaunan i området under minst ett år för att kunna bedöma påverkan och att inventeringar av t ex flyttstråk, häckningslokaler och födosöksområden i och omkring en föreslagen vindkraftpark alltid bör redovisas i en miljökonsekvensbeskrivning. Även Naturvårdsverkets uppdaterade syntesrapport 6740 *Vindkraftens påverkan på fåglar och fladdermöss* anger (sid 76) att det är önskvärt med fler än ett års inventering. Samma krav bör enligt föreningen gälla för den sökta täktverksamheten.

I ansökan redovisas förekomst av berguv (som enligt GOF häckar inom området sedan många år). Enligt miljökonsekvensbeskrivningen planerar SMA att hindra berguvarna från att häcka genom att störa dem med t ex lastbilstrafik under perioden januari-mars. Åtgärden är enligt Naturcentrum (bilaga C, sid 4) ”att betrakta som fullt rimlig och uppfyllande de hänsynskrav som kan ställas.

Målet är att berguvarna ska välja häckningsplats i de delar av takten där ingen brytning kommer att ske under året.”

Åtgärden och citatet är enligt föreningen anmärkningsvärda och strider mot EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv samt artskyddsförordningen eftersom de innebär en otillåten störning av berguvarnas livsmiljö. Åtgärden skulle också kräva dispens från artskyddsförordningen vilket SMA inte sökt.

Föreningen är starkt kritisk till SMA:s bedömning att planerade bevarandeåtgärder i samband med efterbehandlingen kommer att återställa och till och med förbättra bevarandestatusen för flera av de särskilt skyddsvärda / rödlistade arterna. Föreningen vill betona att syftet med bestämmelserna i art- och habitatdirektivet är att säkra den biologiska mångfalden genom bevarandet av *naturligt förekommande livsmiljöer* samt den vilda floran och faunan inom EU:s medlemsländer. Det innebär att förutsättningen för att djuren och växterna ska kunna bevaras i sina *naturliga levnadsmiljöer* ska upprätthållas. Sveriges åtaganden enligt fågel- och habitatdirektiven har genomförts genom att direktivens artiklar har införlivats i artskyddsförordningen. (Vår kursivering.)

Att som SMA föreslår skapa nya livsmiljöer som efterliknar de som förstörs på grund av brytningsverksamheten kan inte anses uppfylla direktivens syfte.

Påverkan på vatten

Ansökan med bilagor innehåller en omfattande redovisning och bedömning av eventuell påverkan på vatten. Slutsatserna anges vara (ansökan sid 37-38) att varken tillrinningen till Stormyr eller till kommunala och privata brunnar påverkas. Analysen bygger på en grundvattenmodell, se bilaga SMA Mineral - Hydrogeologi Klintebys Stenbrott (sid 41 -). Föreningen vill betona att modellen, vars resultat ansökan vilar på, bara är en förenklad bild av verkligheten och en av många tänkbara. Föreningen efterlyser en bedömning av oberoende sakkunniga och påminner om erfarenheterna från Nordkalks och SMA:s ansökningar om kalkstensbrytning vid Bunge på norra Gotland där olika konsulter kom till motsatta slutsatser om påverkan på vatten av de sökta verksamheterna. Erfarenheterna från Bunge visar att Gotlands berggrund är speciellt svårbedömd, vilket understryks av SGU rapport 2017:01 *Våtmarker och grundvattenbildning* som anger att med Gotlands geologi ”är det i många områden svårt att göra bedömningar av vattnets vägar, då transporten i berggrunden är extra svårbedömd och då jordlagren i vissa delar kan ha en komplex lagerföljd”.

Föreningen anser inte att det är övertygande visat att det inte sker någon betydande negativ påverkan på vatten, och att försiktighetsprincipen ska gälla vilket innebär att tillstånd inte kan ges.

Utsläpp till luft

Syftet med den sökta verksamheten är enligt ansökan att tillhandahålla bränd och släckt kalk till bl a stål- och cellulosaindustrin. Brytningen är alltså inget mål i sig. Vid upphettning av kalksten avges koldioxid. SMA Mineral Norra Europa orsakade 2018 utsläpp på ca 480 000 ton koldioxid varav uppskattningsvis största delen härrör från bränning av gotländsk kalksten (som sägs vara den enda kvaliteten som klarar bränning i dagens schaktugnar, se ansökan sid 2).

Miljöbalkens 6 kap 3 § anger att syftet med en miljökonsekvensbeskrivning är att identifiera och beskriva de *direkta och indirekta* effekter som verksamheten kan medföra och möjliggöra en *samlad bedömning* av dessa effekter på människors hälsa och miljön. Samma krav på helhetsbedömning måste enligt föreningen även gälla vid denna tillståndsprövning. Även utsläppen av klimatgaser måste därför ingå i prövningen.

EU har som bindande klimatmål att till år 2020 minska sina växthusgasutsläpp med minst 20 % jämfört med 1990 och med 30 % om andra stora ekonomier tar sitt ansvar för att minska utsläppen. Till år 2030 är målet 40 % lägre växthusgasutsläpp än 1990. EU har vidare lovat att till 2050 minska sina utsläpp med 80-95 % jämfört med 1990 om andra utvecklade länder gör detsamma.

IPCC presenterade i oktober 2018 sin specialrapport om 1,5 graders global uppvärmning. Enligt rapporten krävs en minskning av de globala koldioxidutsläppen med 45 % till 2030 för att begränsa temperaturökningen till 1,5 grader och i förlängningen krävs nollutsläpp till 2050.

Riksdagen har beslutat om 16 nationella miljömål, däribland begränsad *klimatpåverkan*, *grundvatten av god kvalitet* och *ett rikt växt- och djurliv*.

Gotlands regionala utvecklingsprogram *Vision 2025* har fem övergripande mål. Ett är att Gotland ska bli världsledande ö-region i miljö- och klimatfrågor. Programmet lägger stor vikt vid hållbarhetsfrågorna, speciellt energi och vatten. Hur det ska gå till konkretiseras i Region Gotlands miljöprogram som pekar ut fokusområden och strategier för att nå de övergripande miljömålen. Programmet innehåller en strategisk del koncentrerat kring fyra prioriterade områden: *energi och klimat*, *vatten*, *hållbara val* och *naturens mångfald*.

Föreningen anser att dessa miljömål ska vara vägledande i tillståndsprövningen och att ansökan därför ska avslås. Om inte ansökan avslås krävs i vart fall en redovisning av möjliga åtgärder för att minimera utsläppen av klimatgaser i enlighet med de politiska besluten.

Transporter

Föreningen har i sitt förra yttrande efterlyst en plan för transporter inklusive alternativet med ett transportband. Vi kritiserar att frågorna vad gäller val av transportväg, störningar, miljöbelastning, säkerhetsrisker och skyddsåtgärder fortfarande inte är utredda i ansökan.

Det är också oklart hur Klintehamns hamn ska kunna ta hand om den ökade transportvolymen. Hamnen har idag tillstånd att hantera högst 375 000 ton gods per år (inklusive övrigt gods).

Nollalternativet

Nollalternativet sägs i ansökan och mkb innebära fortsatt konventionellt skogsbruk och igenväxning på fastigheten samt att kalksten behöver importeras från andra länder vilket medför ökad miljöbelastning.

Föreningen anser att beskrivningen är ofullständig och missvisande. Markerna kan t ex skötas mer aktivt med alternativa skogsbruksmetoder och skogsbete för att förhindra igenväxning. Den absolut viktigaste konsekvensen av nollalternativet är dock att kalkstensresursen och naturvärdena bevaras för framtiden och kan då eventuellt användas för mer angelägna ändamål som inte går att förutse idag. Dessutom undanröjs de betydande risker, störningar och miljöbelastning som orsakas av transporter till Klintehamns hamn.

För Naturskyddsföreningen Gotland

Anncatrin Hjernquist
Ordförande

Anders Lekander
Sekreterare